

**GENERALUL IOAN RĂȘCANU – EROU AL ORȘULUI VASLUI
ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL
(14 IANUARIE 1874 - 25 FEBRUARIE 1952)**

Mealania IONESCU*
Nicolae IONESCU**

Cuvinte cheie: *război, erou, general, membru al Parlamentului, maior*
Keywords: *war, hero, general, member of Parliament, mayor.*

Abstract:

In 2017, 65 years have passed since the tragic death of general and mayor Ioan Rășcanu, at Sighet Prison, wrongfully forgotten in our days. General Ioan Rășcanu was one of the heroes of Romania's completion and one of the martyrs sacrificed for it. He was the son of Elefterie and Elena Rășcanu. He was born on January 14, 1874, in Cahul town located in south-west of Basarabia. He was mayor, senator, deputy of Vaslui and General Mayor of Bucharest. In his last years of life, he was thrown out in the communist regime's disgrace. He was investigated by the communist authorities and was sentenced with 25 years of prison, being imprisoned at Sighet where he died on February 25, 1952, after a cruelly detention. For his tireless work at the service of local community he deserves to get more attention from the authorities and Vaslui habitants.

În acest an, 2017, s-au împlinit 65 de ani de la moartea tragică a generalului și primarului, Ioan Rășcanu, la închisoarea de la Sighet, pe nedrept uitat în zilele noastre. Generalul Ioan Rășcanu a fost unul dintre eroii întregirii României și unul dintre martirii jertfiți pentru ea. Era fiul lui Elefterie și al Elenei Rășcanu. S-a născut la 14 ianuarie 1874 în orașul Cahul din sud-vestul Basarabiei. La 16 iulie 1891 a intrat la Școala de Ofițeri. A studiat apoi la Școala de Artilerie și Geniu din Înalta Școală de Război din București. A obținut treptat toate gradele militare încununându-le cu demnitatea de ministru al Apărării Naționale. La 16 iulie 1893 a primit gradul de sublocotenent și la 1 aprilie 1896 a fost avansat la gradul de locotenent. A ajuns căpitan la 10 martie 1903. În anii 1907 – 1911 a fost atașat militar al României la Berlin. În 1910 a obținut rangul de maior. În anii 1910 – 1912 când Ministerul Apărării Naționale a fost condus de Nicolae Filipescu, Ioan Rășcanu era ofițer la Marele Stat Major. A fost avansat la rangul de locotenent - colonel la 1 aprilie 1914 și la cel de colonel în 1916. Tot în 1916 a fost atașat pe lângă Marele Stat Major Francez. Ioan Rășcanu a devenit general de brigadă la 1 septembrie 1917 și a

* Școala Gimnazială „Alexandra Nechita” Vaslui

** Liceul Teoretic Mihail Kogălniceanu” Vaslui

reprezentat armata română la arministițiul de la Focșani din 7 decembrie 1917 dintre armatele româno-ruse și armatele Puterilor Centrale. Generalul Ioan Rășcanu a comandat o parte a armatei române în eroicele lupte de la Marașești, fiind o personalitate militară marcantă a României. A menținut ordinea în Basarabia în timpul acțiunii pentru unirea acestei provincii cu România. Ioan Rășcanu a fost ministru în mai multe guverne. Prin decretul din 29 septembrie 1919 al regelui Ferdinand I, generalul Ioan Rășcanu a fost numit ministru al Apărării Naționale în guvernul condus de generalul Arthur Văitoianu (27 septembrie 1919 - 30 decembrie 1919) . În ședința Senatului României din 9 decembrie în baza decretului regal special nr. 5175 din 5 septembrie 1919, generalul de brigadă Ioan Rășcanu a fost numit ministru al Apărării Naționale în guvernul prezidat de Alexandru Vaida – Voievod din 1 decembrie 1919 - 13 martie 1920 . Aceeași demnitate i s-a acordat prin decret regal și în guvernul Alexandru Averescu din 13 martie 1920 - 17 decembrie 1921. A deținut și demnitatea de ministru de stat pentru Basarabia și Bucovina în guvernul lui Alexandru Averescu din 30 martie 1926 - 4 iulie 1927. A mai fost ministru de stat în guvernul lui Nicolae Iorga din 18 aprilie 1931 - 6 iunie 1932.¹⁰⁵⁶ Ioan Rășcanu a absolvit, pe lângă școlile militare specifice carierei și Facultatea de Drept din Iași.

Generalul Ioan Rășcanu a adus o importantă contribuție, alături de Daniel Ciugureanu, Ion Incuț, Ion Pelivan, Ștefan Ciobanu, Generalul Ernest Broșteanu, Alexandru Marghiloman, Pantelimon Halippa și alții la unirea Basarabiei cu România, iar după Marea Unire a susținut și apărat, prin acțiuni și misiuni de mare importanță și răspundere, integritatea teritorială și unitatea națională, contribuind la buna gospodărire a provinciilor întregite. În 1931 a organizat la Chișinău o grandioasă expoziție a istoriei Basarabiei pentru care Nicolae Iorga ca președinte al Consiliului de Miniștri l-a felicitat prin următoarea telegramă “Mulțumim colegului și prietenului pentru opera spornică făcută în Moldova de Răsărit. Unesc în mulțumirile mele pe toți aceia care-i dau un sincer ajutor în unirea frățească pentru binele acestei scumpe părți a țării”¹⁰⁵⁷

Generalul Ioan Rășcanu a fost, fără doar și poate, unul dintre cei mai apreciați primari pe care i-a avut, de-a lungul istoriei, municipiul Vaslui. Grație spiritului său gospodăresc și realizărilor sale, bătrânii spuneau despre generalul Rășcanu că a fost cel mai exemplar primar al vasluienilor din toate timpurile. Ioan Rășcanu provenea dintr-o ramură a unei importante familii boierești, având numeroase contribuții culturale și politice pentru județul și municipiul Vaslui. Părinții săi au fost doi distinși învățători la Școala numărul 1 de băieți din municipiul Vaslui, școală pe care a urmat-o și viitorul primar. A fost coleg de clasă cu George G. Mironescu, viitor premier al României, relația lor continuând peste ani, contribuind la sprijinirea acțiunilor în favoarea Vasluiului. După școala primară, Ioan Rășcanu urmează mai multe școli militare și își va dedica o bună parte din viață unei strălucite cariere militare, ajungând până la gradul de general de divizie. Participă la cel de-al doilea război balcanic și dovedește un patriotism cu totul deosebit în războiul pentru întregirea statului român

¹⁰⁵⁶ Nuțu Roșca, *Închisoarea elitei românești*, Compendiu, Ediția a-II-a, Sighetu Marmăției, 2006, p. 159.

¹⁰⁵⁷ „Neamul Românesc”, anu I, XXVI, nr. 217 din 28 septembrie 1931.

din anii 1916-1919. Acestea sunt și motivele pentru care a primit cele mai înalte distincții, ordine și medalii militare românești și străine.

După război, se pensionează, dar rămâne la fel de activ, ocupând înalte funcții politice și administrative. A fost, pe rând, ministru al Apărării Naționale, deputat și prefect de Vaslui. Capacitățile sale administrative au fost demonstrate din plin în anii 1938-1942, când a ocupat funcția de primar al municipiului Vaslui, fiind omul cel mai important care a ocupat această funcție în istoria orașului. Ioan Rășcanu are realizări notabile ca primar al Vasluiului. El a fost cel care a construit Uzina Electrică și a introdus iluminatul public. A realizat aducțiunea de apă de la Chițoc. A construit Palatul Culturii și a început construcția unui nou local pentru primăria orașului. Tot pe timpul său s-a început construirea unuia dintre cele mai mari cartiere din oraș, cartierul Ștefan cel Mare. De asemenea, el este ctitorul Bisericilor „Cuvioasa Parascheva”, „Sfântul Nicolae”, târnosite în 1943, și al Monumentului „Eroilor Neamului” din cimitirul Eternitatea. În timpul mandatului său se sistematizează Grădina Publică din Vaslui, actualul Parc Copou. Primarul Ioan Rășcanu s-a preocupat și de învățământ A organizând cantine școlare și a modernizat Școala de Arte și Meserii.

Aminitirea sa este vie și acum în memoria vasluienilor. Cei mai vârstnici povestesc despre primarul Ion Rășcanu că, în fiecare zi, la ora 6.00, se urca în trăsură sa și inspecta toate străzile din oraș. „Avea cu el o mătură și dacă observa gunoi în fața unei prăvălii, cobora și mătura cu mâna lui, aceasta fiind prima sancțiune la adresa negustorului respectiv”, povestea chiar unul dintre comercianții de la acea vreme care a avut de-a face cu mătura lui Rășcanu.¹⁰⁵⁸ Din nefericire, patriotul și omul de înaltă moralitate Ion Rășcanu a avut un sfârșit dureros în închisoarea de la Sighet, după 6 ani de detenție alături de mari oameni politici ai României care și-au găsit și ei sfârșitul tot acolo. Ion Rășcanu a murit la 25 februarie 1952¹⁰⁵⁹.

Generalul Ioan Rășcanu a desfășurat o bogată activitate și pe plan politic. A fost membru de frunte al Partidului Național Liberal și al Partidului Poporului, condus de mareșalul Alexandru Averescu. A participat ani îndelungați la sesiunile Parlamentului, fiind ales deputat și senator în mai multe legislaturi. A făcut și traduceri în românește din lucrări militare. Generalul Ioan Rășcanu a semnat la 6 august 1920 Decizia Ministerială nr. 466, referitoare la „Instrucțiuni pentru funcționarea serviciului sanitar al Aeronauticii Militare” și înființarea Centrului Medical Aeronautic. Decizia a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 111 la 21 august 1920 și constituie actul de înființare al acestei instituții, a patra din Europa la acea vreme, cu o organizare și dotare conforme normelor aeronautice din acea perioadă. La 8 iulie 1921, în ședința Senatului României, ministrul de Război, generalul Ioan Rășcanu, a susținut Legea pentru organizarea clerului militar – prima lege de acest gen în istoria Bisericii și a Armatei, pledând pentru „formarea unui corp preoțesc militar activ”, permanent, așa cum s-a și întâmplat în anii 1921 –1948. Este

¹⁰⁵⁸ Cf. Paul Zahariuc, *Întâmplări din vremea ciumei roșii*, vol.II, Editura PIM, Iași, 2010,, p. 172.

¹⁰⁵⁹ Nuțu Roșca, *op.cit.* p.162.

inițiatorul, împreună cu generalul Constantin Christescu, șeful Marelui Stat Major, a reînființării revistelor militare după primul război mondial¹⁰⁶⁰.

Alături de Ioan Rășcanu la închisoarea de exterminare a elitei românești de la Sighetu Marmăției au fost aduși următorii generali: Henry Cihoski, Achille Diculescu, Grigore Georgescu, Ioan Georgescu, Alexandru Glatz, Ion Sichițiu, Nicolae Stoenescu, Eugen Zwidenek. Viața generalului Ioan Rășcanu s-a stins într-o celulă sumbră din penitenciarul sighetean și actul de deces are numărul 34 din 25 februarie 1952, seria Mc. nr. 370571. Cele mai multe informații din acest act de înmormântare nu corespund realității.¹⁰⁶¹

Dosarul generalului de corp de armată, Ioan Rășcanu, aflat la CNSAS cuprinde fișe de urmărire în care era considerat pe nedrept criminal de război. Era acuzat că este” de structură capitalistă, animat de ură rasială, de politică antisemită, considerând că evreii erau dușmanii nației române, în opoziție cu românii creștini care sângerau pe câmpul de luptă”.¹⁰⁶² În București, în calitate de primar general al Capitalei (15 nov. 1942-23 august 1944), a fost un „vajnic împilator al evreilor și a continuat naționalismul burghez, persecutînd pe aceștia, trimitându-i chiar în lagăr, practicînd tratamente neomenoase evreilor cînd era primar la Vaslui, făcându-se vinovat potrivit Legii nr. 207/1948, articolulul 3, litera a și c.”¹⁰⁶³ Generalul I. Rășcanu a fost ridicat de Securitate” într-o noapte din luna mai 1950 și de atunci nu se mai știa nimic despre el”, declara autorităților vremii, generalul Gh. Dabija, prieten al acestuia¹⁰⁶⁴.

Fostul primar a adresat acuzării un *Memoriu* în care sublinia că în 52 de ani de carieră publică a muncit pentru „binele obștesc, în spirit democratic, ajutând pe cei săraci și nu s-a dedat la acțiuni rasiale, contra evreilor”¹⁰⁶⁵. Din cuprinsul Legii nr.875/1942 se sublinia în prima parte a Memoriului, faptul că evreii erau chemați să presteze muncă în folosul obștesc, în mod obligatoriu, fiind considerați militari și supuși acestui regim. Erau pedepsiți cu arestări și închisoarea disciplinară pentru mici abateri, iar la abaterile mai grele se aplica pedeapsa corporală, fiind sancționați cu trimiterea în Transnistria, la muncă grea, sau în ghetouri cu familiile lor, dacă se sustrăgeau de la muncă și nu executau serviciul sau nu se prezentau la chemările făcute, părăsind fără voie lucrul. În cazul abaterilor, acestea erau aduse la cunoștința organelor militare, iar pedepsele nu se aplicau de organele civile. În a doua parte a Memoriului, generalul Rășcanu arăta că era acuzat de faptul că făcea plângeri scrise evreilor, dar legile erau categorice, iar sancțiunile se aplicau numai de organele militare și nu de cele civile care controlau modul cum evreii își îndeplineau serviciul.¹⁰⁶⁶

În ianuarie 1943, când au căzut cantități mari de zăpadă în Capitală, s-au luat măsuri pentru înlăturarea zăpezii de pe străzi, iar 20% din evreii ne „dușmăneau” și

¹⁰⁶⁰ *Ibidem*, p.161

¹⁰⁶¹ *Ibidem*, p. 162.

¹⁰⁶² CNSAS, *Fond gen. I. Rășcanu*, 1950, f. 12.

¹⁰⁶³ *Ibidem*,

¹⁰⁶⁴ *Ibidem*, f.14.

¹⁰⁶⁵ CNSAS, *Fond gen. I. Rășcanu, Memoriu adresat autorităților comuniste*, în 1950, f. 15.

¹⁰⁶⁶ *Ibidem*,

asupra lor se „lua măsuri”, pentru că nu respectau legile și „mituiau pe supraveghetori, sustrăgându-se muncii obligatorii”. Instalase la Primărie o „cutie pentru reclamațiuni și lua măsuri pentru rezolvarea lor”, dar nu a primit reclamații că evreii au fost bătuți.¹⁰⁶⁷

În a treia parte a Memoriului, generalul arată că nu se va găsi în arhiva Primăriei Capitalei faptul că ar fi trimis verbal sau în scris evrei în Transnistria. Ei lucrau șapte ore în Primărie și li se permitea o jumătate de zi liberă pentru executarea îndeletnicirilor lor. Când muncile erau grele mai ales după marile bombardamente, se împărțea evreilor gratuit pâine, brânză etc. Datorită poziției sale ferme, evreii au rămas în Capitală în casele lor și nu au fost trimiși în lagăre de muncă în afara Bucureștilor¹⁰⁶⁸.

Despre viața sa publică, generalul scria că în peste 52 de ani de carieră, a fost de cinci ori ministru (de trei ori ministru de Război și de două ori ministru al Basarabiei) și în ultimul timp primar al Bucureștilor, iar mai înainte primar al orașului Vaslui. „Nu am avere personală (blocuri, terenuri, vii, bijuterii etc.), decât o casă părintească moștenită de la părinți, în orașul Vaslui și pensia gradului meu, trăind de azi pe mâine în cea mai mare modestie”¹⁰⁶⁹. Era urmașul unei foarte vechi familii românești din Moldova-mai toți răzeși și plugari, care au slujit secole de-a rândul „Domnul și Țara”, apărându-și glia strămoșească-originari din comuna Țifu, satul Rășcani, județul Fălciu. Părinții săi au fost învățători, la început în orașul Cahul (Basarabia) și apoi la Vaslui. De la părinți a început să prețuiască „munca, cinstea, omenia” și să iubească poporul.¹⁰⁷⁰ În timpul războiului din 1916-1919, împotriva germanilor, a comandat o brigadă la Mărășești și apoi o divizie, fiind trei luni detașat pe frontul francez, în bătălia de la Somme (oct-dec.1916). Între 1919-1921 a fost ministru de război în guverne consecutive. În această calitate a înființat IOVR (asigurarea unui trai decent invalizilor, orfanilor și văduvelor de război). A dat legea pensiunilor de război și s-a fixat Ziua Comemorii Eroilor de Ziua Înălțării Domnului. A înființat Societatea Mormintelor Eroilor, prin care cimitirele eroilor să fie îngrijite, fiind cu sutele pe pământul românesc.

În 1922 demisionează din armată și se retrage în orașul Vaslui, devenind șeful organizației vasluiene a Partidului Poporului, sub conducerea mareșalului Averescu. Fiind elev și admirator al acestuia, a primit cu entuziasm să fie șeful organizației județene, desfășurând o bogată activitate în anii 1922-1928. În această perioadă a fost de două ori ministru al Basarabiei și timp de 10 ani deputat și senator. A rezolvat sute de cereri ale vasluienilor pentru obținerea drepturilor acestora fără deosebire de religie (români și evrei). În anii 1935-1936, în orașul Vaslui în calitate de Președinte al Filialei de Cruce Roșie a României, a organizat 35 de cantine comunale care au dat hrană gratuită la peste 15.000 de oameni. A mai înființat și opt cantine pe lângă școlile primare și școala evreiască Assey-Tow. A distribuit gratuit în 1936, mii de kilograme de cartofi evreilor de Paștele evreiesc. A construit un local destinat Crucii Roșii și un dispensar medical, existent în fața Primăriei de azi a urbei.

¹⁰⁶⁷ *Ibidem*,

¹⁰⁶⁸ *Ibidem*, f.16

¹⁰⁶⁹ *Ibidem*,

¹⁰⁷⁰ *Ibidem*, f. 17.

A realizat un mausoleu al eroilor morți pentru țară în războaiele din 1877-1878 și 1916-1919, unde sunt înhumate osemintele a peste 10.000 de eroi.

Ca primar al orașului Vaslui, a construit multe străzi în anii 1941-1942, deși orașul se afla în apropierea operațiunilor de război. De altminteri, orașul Vaslui fusese grav avariat de cutremurul din 10 noiembrie 1940, mai toate edificiile publice fiind distruse (Prefectura, Tribunalul, Primăria, Pompieria, școlile) și 50/% din locuințe afectate, iar străzile erau pline de moloz. În 1940, când au venit legionarii la putere, și-a dat demisia din calitatea de primar. S-a spus cu totul neîntemeiat că ar fi contribuit la omorârea unor legionari în lagărul de la Vaslui. Legionarii, însă, intenționau să-l omoare, să scape de prezența sa în orașul Vaslui. El figura în fruntea listei care circula prin oraș... A criticat atitudinea legionarilor față de evrei și numai rebeliunea legionară din ianuarie 1941 l-a scăpat de a fi omorât.

În timpul celei de-a doua perioade de primar al orașului Vaslui (25 ianuarie 1941- 15 decembrie 1942), nu a aplicat pedepse administrative evreilor și nu a contribuit la trimiterea lor în Transnistria. Nu a fost de acord cu pogromul de la Iași, din 28 -30 iunie 1941. A împiedicat să fie trimiși în lagăre peste 5.000 de evrei. În timpul cât a fost primar general al Capitalei, nu a provocat moartea niciunui evreu și nu a fost jefuită averea cuiva.¹⁰⁷¹ Deși era demnitar cu rang de ministru, a refuzat să locuiască în București, într- o casă luată de la evrei și a preferat să stea într-o singură cameră, la Căminul Ofițerilor¹⁰⁷².

În încheierea Memoriului trimis autorităților comuniste, declara că nu a fost reacționar sau antisemit, ci un democrat „, datat iubirii aproapelui fără deosebire de rasă sau religie”. Nu a fost „, omul de casă al cuiva”, al șefilor militari și politici.¹⁰⁷³ Cât timp a fost primar al orașului Vaslui, a renunțat la salariul său și a ajutat, adesea, primăria cu bani, pentru că bugetul acesteia era redus. La fel a procedat și când a fost primar al Bucureștilor, ajutând Capitala cu 25 de milioane de lei, iar orașul Vaslui cu 15 milioane de lei, în plin război mondial.

În ultimii ani de viață a intrat în dizgrația regimului comunist. A fost anchetat de autoritățile comuniste și a fost condamnat la 25 de ani închisoare, fiind întemnițat la Sighet, unde a și murit, după o cruntă detenție. Pentru munca sa neobosită în slujba comunității locale merită o mai mare atenție din partea autorităților și a vasluienilor.

Prin urmare, unii oameni au suferit foarte mult pentru propriile idealuri, fiind persecutați și condamnați la ani grei de închisoare de regimul comunist. Demersul nostru în privința generalului Ioan Rășcanu este preliminar și pune în lumină viața zbuciumată a acestui erou al neamului cu întâmplări care pot constitui repere de demnitate creștină și națională pentru tinerii de azi.

¹⁰⁷¹ *Ibidem*,

¹⁰⁷² *Ibidem*,

¹⁰⁷³ *Ibidem*,

ANEXE:

General de divizie Ioan Rășcanu

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Averescu, Al., mareșal - *Notițe zilnice de război, vol. 1*, Editura Militară, București, 1992.
- Nuțu Roșca, *Închisoarea elitei românești*, Compendiu, Ediția a-II-a, Sighetu Marmăției, 2006.
- Predescu, Lucian - *Enciclopedia României – Cugetarea – Material românesc. Oameni și înfăptuiri*, Editura Saeculum I.O.&Ed. Vestfala, București 1999..
- Petrovici, C., col. (r.), - *Școala militară de ofițeri activi de artilerie “Ioan Vodă”* – Editura Militară, București, 1976.
- *** *Secretariatul General. Tradiție și noutate. 100 ani* – București , 2000,
- Mamina, Ion, Bulei, Ion - *Guverne și guvernanți (1916-1938)*, Casă de Editură, Presă și Impresariat, Silex, București, 1996.